

בסימן קריאה

א.

אסופת מאמרים על אלי ויזל ועל השואה

משה פלאי

למזג־האוויר (סערה, רעידת־אדמה), אין בכוחן להקנות את עוצמתה. ואילו האנאלוגיות האחרות — לעקדה, לאיוב ולקידוש־השם מעידות אף הן את חוסר־יכולתן לבטא את מלוא משמעותה. הוא מסיק, שאין מיטאפורה לשואה כשם שאין מיטאפורה לאשוויץ וכשם שאשוויץ אינה יכולה לשמש מיטאפורה לאיזו תופעה אחרת שהיא. המחבר מוצא בניסיונו של ויזל לחזור אל המידרש כאמצעי ביטוי — סיכוי מבטיח.

לורנס לאנגר, שחיבר ספר על השואה והדימיון הסיפורתי, גם הוא עוסק בשאלת אפשרות הביטוי האומנותי של השואה בכלל ובכתיבתו של אלי ויזל בפרט. לאנגר משווה את ויזל לאיוב, אך מוצא הברל בין שתי הדמויות: בעוד שאיוב מצפה לתשובה, ויזל המודרני אינו מצפה כלל לתשובה.

חוקרים אחרים דנים בהיבטים מידרשיים בכתיבתו של אלי ויזל. דס־פרס — שאף הוא חיבר ספר על שרידי השואה — מדגים את השתיקה כמציגת את השואה בכתיב ויזל.

אך סופר השואה עצמו, בפרק הסיום של הספר, עונה על השאלה: „מדוע אני כותב? מסביר ויזל: „מעולם לא אמרתי להיות פילוסוף, או תיאולוג. הייעוד היחיד שחיפשתי לי היה „ערו של ער“. ובמקום אחר הוא מוסיף: „לא, אינני מבין, ואם אני

אלי ויזל כבר היה למוסר; אישיותו מוארת בציבור לאור זרקורי הטלביזיה וכותרות העיתונים. משום כך טוב לחזור לאלי ויזל הסופר ולכתיבתו עצמה — ואין דבר הקרוב לליבו של הסופר מאשר תרמיתו כסופר, כתיבתו והמָסָר הגלום בה.

הספר המסייע לנו בכך הופיע לפני למעלה משנה בעריכת חוקרי השואה יצחק (ארווינג) גרינברג ואלווין רוזנפלד^{*}. הספר הינו קובץ מאמרים העוסקים בחלקם הגדול באלי ויזל וכתיבתו ובחלקם בשואה. בין המשתתפים נמצאים חשובי החוקרים המטפלים בנושא השואה ובסיפורת השואה, כאמיל פאקנהיים, ורנס לאנגר, טרנס דס־פרס, רוי אקארדט, ואחרים נעדרים, כמובן, סופרים חשובים אחרים, שאין כאן המקום לפרטם.

בהקדמתם עומדים העורכים על הבעייה העיקרית בתיעוד השואה — בעיית אוולת־ידה של שפת אנוש כמדיום למסירת השואה, זכירתה והנצחתה. פרופי רוזנפלד דן בשאלה זו של השימוש באומנות הכתיבה הסיפורתית להביע את ניסיון השואה. לסברתו, האנאלוגיות הפיוטיות

* Alvin Rosenfeld & Irving Greenberg, editors. *Confronting the Holocaust: The Impact of Elie Wiesel*, Indiana University Press: Bloomington & London, 1978, 239 pp. Selected bibliography & notes.

כותב, הרי זה על-מנת להתרות
בקורא שאף הוא לא יבין. תשובתו
הסופית של ויזל: „מדוע אני כותב?

על-מנת להוציא את הקורבות הללו
מתהום הנשייה. לסייע למתים להביס
את מותם...